

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בראשית
תשרי ה'תשע"ו ב'שכ"ז
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בעניין הליכה ד' אמות ללא נטילת ידיים שחרית, ביאור דברי בעל תולעת יעקב, כי העושה כן חייב מיתה, דעת מהר"ם לונזאנו בעניין זה, והאם מהרי"ץ שהביא בספרו עץ חיים את דבריו מסכים לכך.

ביאור דברי מהרי"ץ בחלק הדקדוק על פסוק ויתהלך חנוך וגו' ואיננו כי לקח אותו אלהים (בראשית), משמעות אחרת למושג חיים או מות.

דחיית דברים התמוהים בקונדרים מאמרים ועיונים בעניין דלעיל.

טעם אמירת הפסוק כל כלי יוצר עליך לא יצלח וגו' במוצאי יום הכיפורים, ומדוע שלש פעמים.

מדוע אומרים במוצאי יום הכיפורים לך אכול בשמחה לחמך וגו', על אף שזהו ר"ת אב"ל.

התייחסות מרן שליט"א למצב הבטחוני ופיגועי הטרור בארץ הקודש, ואמירת "תפילה להפרת עצה" בסוף השיעור.

דברי מרן שליט"א נגד שיטת "12 הצעדים" שנכנסה בטעות בזמן האחרון לחלק מבתי שלומי אמוני ישראל, המיועדת להתמודדות בהפרעות נפשיות ולחצים וכו', הדברים הפסולים בשיטה זאת שמקורה מן הנצרות. "דקדוקי תורה" – הערות ותיקונים בענייני קריאת התורה לפי סדר פרשיות השבוע.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 447

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 323

השיעור מוקדש

לע"נ הרב ציון בן הרה"ג חיים חובארה זצ"ל,

נלב"ע ביום כ"ו אב תשד"מ,

תנצב"ה.

השיעור מוקדש לע"נ הרב ציון בן הרה"ג חיים חובארה זצ"ל, נלב"ע ביום כ"ו אב תשד"מ, תנצב"ה.

בענין הליכה ד' אמות ללא נטילת ידיים שחרית, ביאור דברי בעל תולעת יעקב, כי העושה כן חייב מיתה, דעת מהר"ם לונזאנו בענין זה, והאם מהרי"ץ שהביא בספרו עץ חיים את דבריו מסכים לכך.

מהרי"ץ בעץ חיים [דף ב' ע"ב, סדר הנהגת הבוקר] כותב כך, וזהר שיהיה לו כלי מלא מים סמוך למראשותיו, כדי שמיד בקומו יטול ידיו. המלה 'וזהר', בדרך כלל זאת מדת חסידות. דהיינו, ראוי לאדם לנהוג, שיהיה לו מוכן מים לנטילת ידיים, בכדי שיטול ידיו מיד כשהוא קם. שלא יצטרך להסתובב, עד שהוא מגיע אל המים. וכדאיתא בזהר בראשית דף י' ע"ב, הוא מביא את דברי הזהר הק' בפרשתנו, וז"ל, הכי הו עבדי חסידי קמאי. מנא דמיא הוו מותבי קמיהו. היו מושיבים לפניהם כלי של מים. ובזימנא דמתערי בליליא, אסחן ידיהו וקיימי ולעאן באורייתא, ומברכי על קריאת תורנגולא כד קרי כדין פלגות ליליא ממש וכו' ע"ש.

וזה לשון תולעת יעקב, ההולך ד' אמות בידים טמאות, חייב מיתה, לפי שמביא אל אחר בידיו. ועליו הכתוב אומר [איוב י"ב, ו'] וישליו אהלים לשדדים, ובטחות למרגיזי אל, לאשר הביא אלוה בידו. מי הם 'מרגיזי אל'? אותם המביאים אל אחר בידיהם עכ"ל. בעל תולעת יעקב, חיברו רבי מאיר גבאי, מגדולי המקובלים הראשונים, ועל פיו קבעו חכמי תימן הרבה דברים, ביניהם לגבי מה שדיברנו [שיעור מוצש"ק וילך ה'תשע"ו] בענין השינוי באמירת עלינו לשבח בעשי"ת, במקום 'כחלקם', כהם'. וכן 'ללא יועיל', ועוד עניינים. א"כ הוא כותב כאן, כי מי שהולך ארבע אמות בידים טמאות, חייב מיתה. וסמך מהפסוק באיוב, שהוא מביא אל אחר בידיו. הטומאה הזאת בידים היא כמו עבודה זרה, 'לאשר הביא אלוה בידו'.

ממשיך מהרי"ץ ואומר, וכתב עליו מהר"ם לונזאנו [דף צ"ה ע"א] וז"ל, ונ"ל שהפריז על המדה במ"ש חייב מיתה. מהר"ר מנחם די לונזאנו, היה בדורו של מרן הבית יוסף. הוא היה אחד מן הגדולים, המדברים בסגנון 'חזק'. והוא משיג על התולעת יעקב ואומר, שהדבר נראה לו מוגזם מדאי. ואיני יודע מניין לו? כי פשטיה דקרא, בעובד עבודה זרה מיירי עכ"ל. 'מרגיזי אל' היינו, אל אחר. כמו שנאמר פי לא תשתחוה לאל אחר [שמות ל"ד, י"ד]. אבל אין המדובר, על אדם ההולך ארבע אמות ללא נטילת ידיים שחרית.

מכך שמהרי"ץ מביא את דבריו, נראה שהוא מסכים איתו. אבל בכל זאת, הוא מסיים בכך, שצריך להקפיד בענין הזה, אולם מצד אחר. הוא מביא את דברי מעבר יבוק [דף קי"ח ע"א] הכותב כך, וזהר שלא לילך ד' אמות בלא נטילה, כי דברים אלו גורמים טומאה לנשמתו בצאתה מן הגוף, ומתאמצים בה הרוחות רעות שהחזיקו בו בחיים. חס ושלום, כאשר האדם נפטר, כבר אין לו את כוח הנשמה, נשמת החיים, ממילא יש להם שליטה עליו, והם נדבקים בו. לכן, עדיף כי ישתדל מחיים, שרוח הטומאה הזאת תתרחק ממנו, וממילא כבר לא יהיה להם איזה שורש או אחיזה כדי להיתפס בו.

להלכה למעשה, כמובן שראוי מאד להקפיד בענין זה, למרות שישנם כל מיני צדדים של היתר, כגון שיש אומרים כי כל הבית, דהיינו החדר, נחשב כארבע אמות. אפילו אם החדר גדול, מאה אמה על מאה אמה, אבל כיון שזהו חדר אחד, י"א כי הכל נחשב כארבע אמות. והנפקא מינה היא, רק כאשר המים נמצאים בחדר אחד, כי אז שם אכן צריך לחשב ארבע אמות ממש במציאות.

כמו בשאר. לכן, הם גורסים כך במפורש, בתרגום על הפסוק 'ואיננו, כי לקח אותו אלהים', 'ארי לא אמית יתיה יי'.

אבל מהרי"ץ אומר, כי הגירסא שלנו, דהיינו בספרי תימן, היא 'כי אמית יתיה יי'. והוא מציין לתוספות ביבמות, והמעייין שם יראה שגם הם גורסים כך, דהיינו שה' המית אותו. רק שהם מביאים, כי יש בעניין זה 'אגדות חלוקות'. אבל התוס' מביאים, כי כתוב במקום אחר, שהוא נכנס חי לגן עדן. לכן אומרים התוספות, כי אלו 'אגדות חלוקות'.

כידוע, בדרך כלל אנחנו נוקטים, כדעת המפרשים האומרים, כי אין דבר כזה 'אגדות חלוקות'. אם ישנם מדרשים הנראים סותרים, פירוש שאיננו מבינים את הפשט. זה רק נראה חולק. אבל מי שיתעמק, ימצא פשר דבר, ויבין שהדברים אינם סותרים האחד את השני. כך גם בנ"ד, לפי מה שכותב מהרי"ץ, מתיישבים כל הדעות.

אומר מהרי"ץ כך, ולדעתי דאין לשנות גרסתנו וכו', שכל דבר הנעדר ונעלם קרו ליה מיתה, דכיוצא בזה מצינו הרבה, ודו"ק. דהיינו, לא לשנות את הגירסא 'ארי אמית' ולגרוס 'לא אמית', למרות שמקובל עלינו דבר זה, שאכן חנוך לא ממש מת, אבל הדבר אינו כפשוטו, אלא 'כל דבר הנעדר ונעלם, קרוי מיתה'. זהו אינו 'מות' כפשוטו, אלא קוראים לזה 'מיתה', כיון שהוא נעדר ונעלם מבני האדם. הוא עלה לשמים, הקב"ה עשה אותו מלאך גדול וחשוב בשמים, זהו המלאך מ"ט, שכידוע הוא יושב וכותב זכיותיהם של ישראל, כנזכר בגמ' חגיגה [דף ט"ז ע"א]. אלו דברים גבוהים, מעל להשגתנו. אבל פחות או יותר, אלו הדברים באופן כללי.

מהרי"ץ אומר, וכיו"ב מצינו הרבה, ודו"ק. למה הוא מתכוון במלה 'ודו"ק'? מה זה ודו"ק, בראשי תיבות? כיצד אתם מפרשים את המלה 'ודו"ק'?

אבל אם אין לו מים לפניו, אם לא הכין, שכח להכין וכדו', כאשר המים רחוקים, יש בכך חילוקי דעות, בין הפוסקים האשכנזים, לפוסקים הספרדים, בפרט המקובלים. הפוסקים האשכנזים אומרים, שירון למים, כמה שפחות להשהות את הטומאה עליו. והפוסקים הספרדים אומרים, על פי הקבלה, בפרט אם נחשוש לעניין זה שכתוב כאן 'חייב מיתה', ובכל אופן כיון שחמור מאד ללכת ארבע אמות ללא נטילת ידיים שחרית, לכן הם אומרים שילך פחות פחות מד' אמות, ועיי"כ הטומאה לא נתפסת בו, כאשר ישנם הפוסקים כאלה. דהיינו, הם סוברים, כי לא יעזור מה שתרון למים. כי גם אם ההליכה למים תהיה דקה אחת, ועיי' הריצה למים תהיה חצי דקה, אבל סוף סוף גם טומאה של חצי דקה איננה טובה. לכן עדיף שתלך פחות פחות מד' אמות, שעיי"כ הטומאה לא תשרה עליו כלל.

נראה לי, כי אכן הדרך הזאת היא העדיפה, ללכת פחות פחות מד' אמות. [וכמו שהעליתי כבר בס"ד בש"ע המקוצר סימן ב' סוף סעיף א', עדיף לילך פחות פחות מארבע אמות מאשר לרוץ אל המים ע"כ].

ביאור דברי מהרי"ץ בחלק הדקדוק על פסוק ויתהלך חנוך וגו' ואיננו כי לקח אותו אלהים (בראשית).

בפרשה שקראנו [בראשית], מהרי"ץ זיע"א כותב בחלק הדקדוק על הפסוק, ויתהלך חנוך את האלהים. ואיננו, כי לקח אותו אלהים [בראשית ה', כ"ד] כך, יש מתרגמין 'ארי לא אמית יתיה יי', וכן מיישב רבינו בחיי ז"ל. ובנוסחאות שלנו, ארי אמית יתיה יי'. ועיין בתוס' יבמות דף ט"ז ע"ב סוף ד"ה פסוק. רבינו בחיי גורס בתרגום, 'ארי לא אמית יתיה ה'. כידוע, חנוך נהיה מלאך מ"ט בשמים. כאשר הוא היה בעולם שלנו, הוא הדריך את בני האדם לעבוד את ה' וכו', ובסופו של דבר הקב"ה לקח אותו. לא כתוב עליו שהוא מת,

מענה מהקהל: היינו לדייק.

תשובה מרן שליט"א: , נכון, אבל למה יש 'ראשי תיבות'?

מענה מהקהל: יש שתי אפשרויות. או 'זדייק ותמצא קשה', או 'זדייק ותמצא קל'.

תשובה מרן שליט"א: תחליט, או שזה קשה או שזה קל.

מענה מהקהל: זה לפי העניין.

תשובת מרן שליט"א: או לפי העניין, או לפי האדם...

בישיבה אצלנו היו אומרים כך, לגבי מה שמהרש"א כותב תמיד בסוף דבריו 'זק"ל'. גם כאן ישנה שאלה, כיצד להבין זאת? האם זה 'קשה להבין', או 'זקל להבין'? אלא, תלוי במי המדובר. ישנם אנשים, אשר קשה להם להבין את הדבר, וישנם כאלה אשר קל להם להבין.

האמת היא, כי נכון שפשטות המלה 'זדו"ק', היא לדייק. אבל, למה עושים ראשי תיבות? אלא, לפעמים לא חייב להיות שמתכוונים ל'ראשי תיבות' ממש, זה רק סימן. כמו שלפעמים כותבים את המלה 'מר"ן', בראשי תיבות. אמנם ישנם כאלה האומרים, כי המלה 'מר"ן' היא אכן ר"ת, 'מאתים רבנים נסמך'. אבל ישנם אשר אינם מתכוונים ל'ראשי תיבות' ממש. בכל אופן, המלה 'זדו"ק', פירושה לדייק.

בזמנו לפני שנים רבות, הייתי בביתו של הרב הגאון בנימין זילבר זצ"ל, מחבר שו"ת אז נדברו, [שאומרים שהחזון איש נתן לו את הכינוי "בנימין הצדיק"], הוא נתן לי הסכמה על הספרים וכו'. פתאום הוא אומר לי, אינני מבין מדוע אני רואה כי הרבה פעמים שאתה כותב בסוף דבריך 'זדו"ק'? אתה כל כך בטוח שאתה צודק, עד שאתה כותב 'זדו"ק'? עניתי ואמרתי לו, לא, חס ושלום, מה פתאום, לא מיניה ולא מקצתיה. זאת בכלל לא הכוונה. אינני מתכוון במלה 'זדו"ק', לומר בודאי שהדבר נכון. לא

זאת הכוונה. כוונתי להגיד דבר אחר. לפעמים ישנם אנשים, הרואים איזה דבר חדש, איזה חידוש וכדומה, והדבר לא נראה להם ברגע הראשון, ולכן הם דוחים זאת. לכן אני אומר לך, תדע לך, אל תקח את הדברים בפשטות, אלא תדייק. אינני בא להגיד, האם הדבר נכון, או שלא. אלא, תעיין טוב, אל תקח זאת בשטחיות, בהבנה הראשונה, אל תשלול זאת מיד, כיון שהדברים נכתבו אחרי העיון, א"כ גם אתה הקורא תעיין בכך. הוא שמע זאת ואמר, בסדר. אם זה כך, אז זה בסדר. נענע בראשו.

הערה מהקהל: יש אומרים ש'זדו"ק' היינו ר"ת, ועיין ותמצא קושטא.

תשובת מרן שליט"א: נכון. שמעתי כי יש כאלה אומרים כך. מובן כי לכן הר"ב זילבר טען לי כך. היה מונח לו פשוט, שזהו פתרון הראשי תיבות. ולי היה מונח פשוט לא כן. כל אחד פתח ופתר את הר"ת כפי שהוא רצה. הבן איש חי כותב לגבי המלה יאר-צייט, הרי זאת מלה בלשון אשכנז, יום פקודת השנה, אבל בארצות המזרח לא ידעו שזאת מלה בלשון אידיש. הם לא ידעו מה זה. לכן הם היו צריכים להמציא ראשי תיבות. לפעמים, מתוך חוסר ידיעה, מפרשים את הר"ת בצורה אחרת. למשל בתימן, בדורות הקודמים, גם הם לא ידעו מה פירוש המלה יאר-צייט. רק בתקופה האחרונה, נודע להם כי זאת מלה באידיש. אבל לפני כן, הם היו מפרשים את הר"ת כך, 'יום אסיפת רגלי צדיקים יבית טוֹת'... איזה רעיון גאוני. 'יבית טוֹת' היינו, 'ילין בתענית'. ישנו פסוק בדניאל ו', 'יט, וּבֵית טוֹת. ומצד שני, אצל האשכנזים, הרבה פעמים ישנם מלים מארצות המזרח, שהם לא הבינו אותם. כמה מהם לא הבינו את המלה המובאת בחושן המשפט, 'מערופיא'. הם לא הבינו, מה זה אומר? עד כדי כך, שהחתם סופר אומר, שזהו מלשון 'יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי'... ממש, עשו מזה פירושים. הם לא ידעו, כי בלשון ערב, 'מערוף' היינו מופר. 'תערוף' היינו, האם

לחיים. רשעים גמורין, נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה. בינוניים תלויין ועומדין וכו'. וכי הדבר כפשוטו? הרי ישנם הרבה, שהיו צדיקים גמורים, והם מתו באותה שנה. וישנם הרבה רשעים גמורים, שהם לא מתו אז. אלא, פירוש המלים 'חיים' ו'מות', אינם כפשוטם. התוס' שם [ד"ה ונחתמין] מפרשים, כי 'חיים' הכוונה, גן עדן. ו'מיתה', הכוונה לגיהנום. אבל בדרך כלל המקובל, כך 'סוגיין דעלמא', כפי שיטת הרמב"ן וסיעתו, וישנן הרבה ראיות לכך, כי 'חיים' ו'מות' אינו כפשוטו. אלא, כל דבר טוב, נקרא 'חיים'. אדם שיש לו פרנסה טובה, עושר, בריאות, בנים, הצלחה וכו', כל דבר שאדם רוצה שיהיה לו, שחשוב לו הדבר, שיש תועלת מכך לאדם, זה נקרא 'חיים'. ואילו היסורים, ומיתת בנים, וחסרון פריה ורביה וכו', כל הצרות רח"ל, זה נקרא 'מות'.

א"כ לכאורה, זאת העמקות של דברי מהרי"ן בנ"ד. כל דבר שנעדר ונעלם, קרוי מות. אין זה מיתה ממש, אלא שזה החסרון. הדבר הזה, הוא 'מת'. גם בלשון העולם, אומרים כך. משתמשים במושגים האלה.

חושבני בס"ד, על פי הדברים האלה, כי מה שכותב בעל תולעת יעקב, שההולך ארבע אמות בידיים טמאות חייב מיתה, אין כוונתו כפשוטו, כביכול חייב מיתה בידי שמים. אלא כוונתו היא, כי אדם זה, כיון שהוא משהה טומאה על ידיו, הוא גורם לעצמו הרבה צרות, מושך לעצמו הרבה טומאה, וממילא הדבר מזיק לו להרבה דברים. זה הפירוש, 'חייב מיתה'. דהיינו, הוא יסבול מזה הרבה חסרונות מבחינה רוחנית, וממילא הדבר ימשוך עליו צרות גם מבחינה גשמית. דהיינו, הוזה"ק אשתעי בזה ב'לשון חכמה'.

כל זאת, בכדי להסביר את העניין, על מנת שהדבר לא יהיה כ"כ תמוה, שכביכול בעל תולעת יעקב 'הפריז על המדה', כפי שטוען מהר"ם לונזאנו.

אתה מכיר את זה? א"כ 'מערופיא' פירוש, מסחר בין אנשים, שהם בקשר האחד עם השני. [כיעויין מ"ש בס"ד בעיני יצחק על ש"ע המקוצר חושן המשפט הל' מקח וממכר, סי' רט"ו אות ל']. הכל נגרם, בגלל ריחוק המדינות ושוני השפות וכו'.

משמעות נוספת למלים 'חיים' או 'מות'.

בכל אופן, כאשר מהרי"ן כותב 'ודו"ק', ישנה כאן עמקות. מהרי"ן אינו מוסיף כך סתם. ואכן, היכן מצאנו כי כל דבר הנעלם והנעדר, נקרא בלשון 'מיתה'?

לכאורה, כוונתו לגמרא במס' עבודה זרה [דף ה' ע"א], ארבעה חשובים כמתים. אלו הן. עני, סומא, ומצורע, ומי שאין לו בנים. הם נחשבים 'מתים'. כפי שנאמר בפסוק, **כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמִּבְקָשִׁים אֶת נַפְשָׁם** [שמות ד', י"ט], מביא רש"י [שם בשם הגמ' מס' נדרים דף ס"ד], מי הם? דתן ואבירם חיים היו, אלא שירדו מנכסיהם, והעני חשוב כמת. וכן מה שנאמר, **בְּשָׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ** [ישעיהו ו', א'], פירש רש"י וכן מצודת דוד וכו', כשנצטרע, כשנכנס בהיכל להקטיר, כמ"ש והצרעת זרחה במצחו [דברי הימים ב', כ"ז], כי המצורע חשוב כמת. הוא לא מת, אלא שהוא נצטרע.

בפשטות מבינים, כי העני הוא כמו מת. דהיינו, כיון שיש לו צער גדול, אזי כאילו הוא מת. וכן הסומא. אבל, מהרי"ן בא ומלמדנו, כי ישנה כאן עמקות. אין פירוש, שזה כמו זה, העני כמו המת. אלא המושג 'מות', פירושו על דבר החסר. כאשר ישנו איזה חסרון והיעדרות, הדבר נקרא מות.

ובאופן יותר מפורש, כותבים זאת הראשונים, והרבה מן המפרשים, לגבי מה שאנו מבקשים בעשיית 'זכרנו לחיים'. וכן לגבי מה שהגמ' אומרת במס' ראש השנה [דף ט"ז ע"ב] שלשה ספרים נפתחין בר"ה. אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים. צדיקים גמורין, נכתבין ונחתמין לאלתר

אבל לגופו של עניין, החיד"א בברכי יוסף וסימן א' מביא כך, ועתה אמת אגיד אשר ראתה עיני נוסחא כת"י בס' הזוהר, כי בגיעו לידיו הגהות על ספר הזוהר, מוגה מדרבנן קשישאי, ושם כתוב במפורש [בהקדמה דף י"ע"ב], 'ועל דא אתחייב מיתה לשמיא'. דהיינו, בעל תולעת יעקב, לא 'המציא' זאת, אלא הדבר כתוב בספר הזוהר הק'. ומוסיף החיד"א וכותב, ואחר זמן רב ראיתי בספר אור הלבנה למר זקנינו הרב החסיד מהר"א אזולאי זלה"ה בעל חסד לאברהם, והוא הגהות על הזוהר, אשר שם הביא הנוסחא הנזכרת.

א"כ הדבר ברור, כי מה שכתב בעל תולעת יעקב, הוא כתב זאת לפי הנוסחא שהיתה לפניו. כך היתה גרסתו. ממילא, דבריו בנויים על הדבר הזה.

דחיית דברים התמוהים בקונדרים מאמרים ועיונים בעניין דלעיל.

הראו לי, 'קונדרים מאמרים ועיונים' [גליון ב', תשרי תשע"ו], שם [דף ל"ד] כתב הכותב [האברך דוד צדוק. הוספת העורך] דברים משונים.

על דברי הברכי יוסף הנ"ל, הוא כותב כך, אמחכת"ר אפשר שנוסחא זו נכתבה על גליון ספר הזוהר מתחילה על פי דברי הרב תולעת יעקב הנ"ל, שהרי קדם הוא בזמן לפנ החיד"א בכמאתיים שנה. ואף אותם רבנן קשישאי הנ"ל, אשר הגיהו שם בזוהר, וזקינו הרב חסד לאברהם, מסתבר שאף הם חיו לאחריו בשנים רבות.

הדבר בדיוק הפוך. במקום לשמוח ולומר, הנה, מצאנו את המקור של דברי בעל תולעת יעקב, הוא אומר ההיפך, שהם לקחו זאת מהספר תולעת יעקב, והכניסו זאת בספר הזוהר. עשו הגהה בספר הזוהר. הדבר נשמע תמוה מאד. הרי הדבר ברור, שבעל תולעת יעקב, לא

המציא דברים מעצמו. א"כ אדרבה, הם שהגיהו כך, כל הגהותיהם על ספר הזוהר הם על פי כתבי יד, הם מצאו את הגירסא הזאת, ורשמו אותה, בלי שום קשר לספר תולעת יעקב. א"כ ברור, שזאת היתה הגירסא, לפני בעל תולעת יעקב. אבל לבוא ולומר ההיפך, שהם לקחו את דברי בעל תולעת יעקב, והכניסו על פיו הגהה בספר הזוהר, אלו דברים אשר לא יעלו על הדעת.

והוא ממשיך וכותב, ובפרט, שמלשון הרב תולעת יעקב מוכח שהם דברי עצמו, ולא מן הזוהר, א"כ לכאורה אין בזה כדי לדחות דברי הר"מ לונזאנו הנ"ל. אלו ממש דברים משונים. בעל תולעת יעקב כותב כך, סוד נטילת שחרית. ירחץ ידיו, לפי שאסור לילך ד' אמות בידים טמאות. חסידים הראשונים היו מכינים קיתון של מים אצל מטותיהם, וכשנעריין בלילה רוחצין ידיהם והם על מטתם, ועוסקין בתורה. משמע שהם עדיין לא קמו, אלא הם נשארו לעסוק בתורה כך, כנראה הם למדו ושיננו על-פה. ומברכים על קריאת הגבר, לפי שאסור לברך בידיים טמאות [זוהר הקדוש בהקדמה דף י"ע"ב, ובפרשת וישב דף קפ"ד ע"ב]. הם אפילו לא רצו לקום, לדרוך על הארץ, ללא נטילת ידיים. ישנם המחמירים לעשות כן, למרות שזה פחות מד' אמות, אלא הם ממש נשארים בשכיבה [עיין פסקי תשובות סי' ד' אות ז'], ונוטלים ידיהם תוך כדי שכיבה, ובכך הם שומרים יותר על הקדושה.

ודע, כי כשאדם ישן בלילה, הנשמה יוצאה מגופו, ומיש שורה רוח הטומאה על ידיו. וטעם הידיים, למה הטומאה שורה דוקא על הידיים? בפשטות, כיון שהן הקצוות של הגוף, ממילא יש לטומאה מקום יותר להיאחז שם. אבל הוא מסביר זאת, יותר עמוק, לפי שהם כנגד זרועות עולם, אשר משם נאחזים כוחות הטומאה, ולפיכך שורה על הידיים. וההולך ד' אמות בידיים טמאות, חייב מיתה לשמים, לפי

שערי יצחק – השיעור השבועי

אומר, כי מצא לכך סמך בזוהר חדש. גם בעל יביע אומר [חלק ג' או"ח סימן ה' אות ג'] מתפלא על כך, מהיכן הוא לקח זאת? הוא לא מביא זאת בשם הבית חדש, אלא בשם ספר טעמי המנהגים, והוא אומר כי אולי הדבר התחלף להם, כיון שלא כתוב דבר זה בספר הזוהר.

בכל אופן, לגבי הנושא דלעיל, דהיינו הילוך ד' אמות שחרית בלא נט"י, או שהדבר היה לפנייהם בספר הזוהר כת"י, וכפי שאמרנו בעבר [בשיעור מוצש"ק אמור ה'תשע"ג] כי ספר הזוהר הקדוש אשר לפנינו, חסר בהרבה מקומות. במקור, ספר הזוהר היה משא 'משאוי גמל', וי"א 'ארבעים גמל'. א"כ, מה שיש לפנינו, זהו רק מעט. ממילא, אם הם מביאים איזה מאמר מהזוהר, ובפרט הדורות הראשונים, שעוד היה להם את ספר הזוהר בכתב יד, עוד לפני שהוא נדפס. לאחר הדפסת הזוהר הרגיל, נדפס ספר 'זוהר חדש', מצאו דברים אשר לא נדפסו בהתחלה בספר הזוהר, והדפיסו זאת בנפרד. זה עצם מעצמיו ובשר מבשרו של ספר הזוהר, רק קראו לכך בשם 'זוהר חדש', כיון שזה לא היה בהדפסות הראשונות, אבל בעצם זה חלק מספר הזוהר. אך עדיין אין זה הכל. ואכן בהרבה מקומות רואים, שחסרים מאמרים, ניכר שהדברים אינם מתקשרים, זאת בגלל שחסר לנו הרבה בספר הזוהר. א"כ, אין קושיות על כך.

אבל זאת ההבנה של דבר, כאשר אומרים 'חייב מיתה'. אמנם כשהלשון הזה כתוב בגמרא, אזי בודאי שמתכוונים בדרך-כלל על פי הפשט. ברור שאם כתובה איזו הלכה, כגון על חילול שבת, שהאדם חייב מיתה, ברור שבגמרא מדברים 'דברים כפישוטן', שהוא חייב מיתה ממש. או בידי בית דין, או בידי שמים. הכל לפי העניין. אבל בנ"ד, בספר הזוהר, המושגים הם אחרים, אלו מושגים גבוהים. א"כ 'חייב מיתה' היינו, מבחינה רוחנית, מחייבים אותו מיתה, שיהיה חסר לו הרבה דברים. אבל אין הדברים כמשמעם, בהבנה הפשוטה שלנו.

שמביא אל אחר בידיו, ועליו הכתוב אומר [איוב י"ב, ו'] 'יִשְׁלֹוּ אֱהָלִים לְשֹׁדְדִים, וּבִטְחוֹת לְמַרְגִּיזֵי אֵל, לְאִשֶּׁר הֵבִיא אֱלֹהֶ בְּיָדוֹ. מִי הֵם מַרְגִּיזֵי אֵל? אוֹתָם הַמְבִיאים אֶל אַחֵר בִּידֵיהֶם. וּלְפִיכֵךְ יִתְרַחֵק מִן הַכִּיעוֹר וּמִן הַדוּמָה לוֹ, וַיִּתְרַחֵק מִצַּד הַטּוֹמָאָה, כְּדִי שִׁישְׂרָה עָלָיו צַד הַקְדוּשָׁה וְהַטְהָרָה.'

היכן מוכח כאן, כי אלו דברים שלו? וכי הוא כתב למשל, 'נראה לי'? הוא כתב זאת מעצמו? וכי אפשר להמציא דבר כזה? מישהו יכול לבוא ולומר דבר כזה, "חייב מיתה"? רק חז"ל יכולים לומר דבר כזה.

יתירה מכך, כבר בהקדמת ספרו, כתב הרב תולעת יעקב כך, והאשל הגדול אשר עליו תליתי עצמי באלה הדברים, הוא הספר המפורסם אצל חכמי ישראל האמתיים, מדרשו של רשב"י ע"ה, אשר הוא מגלה סתרי התורה ביד רמה, מה שלא הורשה אחר זולתו לעשות כן. והוא הבטיח בספר ההוא, כי רבים יתפרנסו ממנו באחרית הימים. ובהמשך הוא אומר, בדבריו אהגה, ובאהבתו אשגה, ומפנינו אחבר הספר הזה.

א"כ כבר בהקדמתו הוא מודיע, כי כמעט כל דבריו, לקוחים מהספר הזוהר הקדוש.

לגבי מה שנראה כי מהרי"ץ מסכים עם דברי מהר"ם לונזאנו, זה אמנם נכון, אך לאידך גיסא, ברור שמהרי"ץ לא ראה את דברי החיד"א בברכי יוסף, כיון שהם היו באותו הדור. אבל אם מהרי"ץ היה רואה את דברי החיד"א, בודאי שהיה מסכים לכל דברי האמת האלה.

ישנו דבר הדומה לכך, שמביאו הבית חדש, בשם הזוה"ק בפרשת פינחס, המניח תפילין בתפילת מוסף של ראש חודש, חייב מיתה. כולם מתפללים, שהם לא מצאו זאת בספר הזוהר בפרשת פינחס. בעל עטרת זקנים כבר מעיר על כך, שהוא לא מצא זאת. אבל הוא

שאלה מהקהל: לגבי ברכת 'מחיה המתים', מהרי"ץ כותב בעץ חיים [ח"א דף קע"ג ע"ב], כי זהו כפי שהמת נשכח מן הלב. דהיינו, שזהו עניין של שכחה והיעלמות.

תשובת מרן שליט"א: נכון, זהו קצת מושג אחר. אבל דומה קצת לנדון דידן, ויתכן שגם לזה כיון מהרי"ץ במה שכתב כי כל דבר הנעדר ונעלם, נקרא מיתה, שכיוצא בזה מצינו הרבה.

בדרך-כלל, בזמנינו לא מברכים ברכה זאת, כיון שבזמנם החשש הוא מצוי, כי אכן שמא אירע אבל רח"ל. איך זה מחיה המתים? הרי אתה רואה שהוא לא מת? לכן צריך להסביר כך. בפשטות, הוא ח"ו חשב עליו שהוא מת, כיון שלא היה לו שום ידיעה וקשר איתו. משא"כ כיום, שיש קשר טלפוני וכו', דאם היה קורה משהו, בודאי היה נודע לו, וכמובאר בספרי פוסקי זמנינו.

מהרי"ץ שם הביא את פירוש רבינו יונה, שכתב מפני שנשכח מהלב, כמו שהמת נשכח לאחר י"ב חודש, דכתיב נִשְׁכַּחְתִּי כִּמְת מֵלֵב הָיִיתִי כְּכִלִי אֲבֵד [תהלים ל"א, י"ג]. מה כלי, מתיאש אדם ממנו כשיאבד אותו לא מצאו בתוך י"ב חודש, אף המת נשכח מהלב לאחר י"ב חודש ע"כ.

לעומת זאת, המשנ"ב העתיק את פירושו של מהרש"א שם, שהוא מבאר את העניין באופן אחר. וז"ל בסימן רכ"ה סק"ד, טעם ברכה זו, כתב בחידושי אגדות, לפי שבכל שנה האדם נידון בר"ה ויוה"כ אם למות אם לחיים. ואם רואהו אחר ר"ה ויוה"כ זה, ואח"כ אין רואה אותו עד אחר ר"ה ויוה"כ הבא, הרי עבר עליו דין אם למות אם לאו. וע"כ אומר ברוך מחיה מתים, שניצול מדין מיתה בר"ה ויום הכיפורים ע"כ. [וע"ע מ"ש בס"ד בעיני יצחק על שלחן ערוך המקוצר חלק יו"ד הל' כיבוד אב ואם סי' קס"ב אות ל"ז דף ס"א, ד"ה ואל תתמה].

טעם אמירת הפסוק כל כלי יוצר עליך לא יצלח וגו' במוצאי יום הכיפורים, ומדוע שלש פעמים.

במוצאי יום הכיפורים, אנו אומרים את הפסוק כָּל כְּלִי יוֹצֵר עָלֶיךָ לֹא יִצְלַח, וְכָל לְשׁוֹן תִּקְוָם אֶתְּךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי, זֹאת נִחְלַת עֲבָדֶי יְיָ, וְצִדְקָתְךָ מֵאֲתִי נָאָם יְיָ [ישעיהו נ"ד, י"ז]. בע"ה נקרא זאת גם בהפטרת פרשת נח, בשבת הבאה.

לכאורה, לא מובן, מה הקשר של פסוק זה למוצאי יום הכיפורים? מה שייך נושא זה, 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח', למוצאי יום הכיפורים?

אחר כך אנו אומרים את הפסוק לֵךְ אֶכֶל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֶךָ וְשִׂתָּה בְּלֵב טוֹב יֵינֶךָ [קהלת ט', ז]. דבר זה, הוא מובן. ברוך ה', כבר נמחלו לנו העוונות, גמרנו את תפילת נעילה. פִּי כְּבָר רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיךָ. כפי שכתוב במדרש [עי' קהלת רבה פ"ט אות ז'] כי יוצאת בת קול ומבשרת על המחילה. [וע"ע עיני יצחק על שעה הל' ראש השנה סי' ק"י אות י"ט].

אבל צריך ביאור, מה שייכות הפסוק 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח', למוצאי יום הכיפורים?

בשלמא מה שאנו אומרים, י"י הוא האלהים, שבע פעמים, העניין מובן. טעם הדבר מובא בהרבה ספרים. כי כיון שביום הכיפורים, השכינה היתה איתנו כאן בארץ, בעולם הזה, וכעת אנו מעלים את השכינה למעלה משבעה רקיעים. לכן אומרים י"י הוא האלהים, שבע פעמים.

אחר כך, אנחנו אומרים את הפסוק, 'שמע ישראל'. אפשר אולי להבין זאת בכמה אופנים, אבל לפי בעל נפש החיים [שער ג' פרק ט'], אפשר ללמוד לנדון דידן, פירוש ממש מצויין.

מציאות כוחות ועולמות ובריות, עם כל זה הוא בבחינת הוי"ה ואחד מצדו יתברך, שאין הברואים כולם חוצצים חס ושלום כלל נגד אחדותו הפשוט יתברך הממלא כל, ונקרא גם עתה הוי"ה ואחד.

א"כ, מזה למדתי בס"ד לפרש בעניין שלנו, כי כיון שאמרנו י"י הוא האלהים שבע פעמים, א"כ אולי תחשוב ח"ו, כי ישנם שבעה כוחות. לכן אנו מסיימים ואומרים, י"י אלהינו י"י אחד.

אבל נשאר קשה, לגבי הפסוק 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח', מה הוא קשור למוצאי יום הכיפורים?

ועוד קשה, מדוע צריך לומר זאת שלש פעמים?

ואם תאמר, כי כל דברי חכמים משולשים [מנחות דף ס"ה ע"א], כגון 'מגל זו' וכדומה, א"כ מדוע אנחנו אומרים את הפסוק 'לך אכול בשמחה לחמך' רק פעם אחת?

מהרי"ץ בעץ חיים [ח"ג דף קכ"ג ע"א] מאיר לנו את העניינים, במלים מועטות. וז"ל, הרב מהר"י מרויש השיבו לו מן השמים, לפי שביום כיפורים אין רשות לשטן לקטרג, ובמוצאי כיפורים חוזר ופותח בלשון הרע, וצריך לתקוע לערבבו. ולזה אומרים 'כל כלי ע"ש'.

דהיינו, ביום הכיפורים, השטן לא יכול לומר כלום. הוא רואה את כל עם ישראל כמלאכים, כמלאכי השרת, כולם בתענית ובתפילות ובתחנונים, וחוזרים בתשובה, א"כ ביום הזה איננו יכול לומר כלום. אבל מגיע מוצאי כיפור, מיד זיבא המן, הוא מתחיל לפתוח את הפה. לכן אנחנו תוקעים בשופר תשר"ת, בכדי 'להעיק' אותו. ולכן אומרים 'כל כלי וגו'. זהו 'וכל לשון תקום אתך למשפט', השטן שבא כעת לומר לשון הרע, דבר זה סותם לו את הפה.

הוא מסביר, מה הפירוש י"י הוא האלהים? מהו ההבדל, בין שני השמות הקדושים הללו? וז"ל, ההבדל שבין אלו שני השמות הוא, ששם אלהים נאמר גם על איזה כח פרטי הנמשך ממנו יתברך, ושם הוי"ה נאמר על מקור הכחות כלם שנמשכים ממנו יתברך שמו וכו'. דהיינו, שם הוי"ה זהו המקור, ושם אלהים, אלו 'כוחות'. והוא מסביר לפי זה, כי לכן במעשה בראשית מוזכר תמיד רק שם אלהים, כי אלו כל מיני כוחות שנבראו בעולם. ששם הוי"ה ברוך הוא, הוא מקורא דכולא ביה. ובעת הבריאה, נמשך בכל מאמר כח או כחות פרטיים ממקורא דכולא, להתהוות ולהיבראות אותו הדבר וקיומו. לזאת, לא נזכר בכל מעשי בראשית, רק שם אלהים לבד. ואחר שנגמרו המשכת כל הכחות, כפי שגזר רצונו יתברך לצורך העולם, אז נאמר ביום עשות י"י אלהים [בראשית ב', ד'], שם מלא.

לאחר מכן [בסוף פרק י"א] הוא כותב כך, וזהו שאמר הכתוב [דברים ד', ט"ל], כי הוי"ה הוא האלהים. רצה לומר, עם כי מצד השגתנו הוא נקרא בשם אלהים, ומצדו יתברך נקרא בבחינת שם הוי"ה ברוך הוא, באמת הכל אחד, והוי"ה הוא האלהים, כמו שנתבאר לעיל [פרק ז'] עניין הצמצום והקו דכולא חדא.

ממילא, זו הכוונה בפסוק שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד. דהיינו, י"י אלהינו, כי אלו כל מיני כוחות פרטיים, הפועלים בכל מיני דברים, אבל בעצם זהו י"י אחד. כל הדברים הללו, הם בעצם לא הרבה דברים, אלא דבר אחד.

וזהו גם כן בכלל עניין יחוד פסוק ראשון דקריית שמע, י"י אלהינו י"י אחד. רצה לומר, לכיון שהוא יתברך הוא אלהינו בעל הכוחות, ומקור שורש נשמתנו וחיותנו, ושל כל הברואים והעולמות. ואף שברא והמציא

שאלה מהקהל: אך ביום הכיפורים, אין לשטן זכות דיבור?
תשובת מרן שליט"א: אנחנו מדברים על מוצאי כיפור.

שאלה מהקהל: אבל יום כיפור עדיין לא הסתיים. אומרים זאת ממש לפני שקיעת החמה?

תשובת מרן שליט"א: אתה מדבר, לא כפי שאנחנו נוהגים. אכן הדבר תלוי. ישנם כאלה נוהגים לומר זאת בסוף תפילת נעילה, אבל בנוסח בלדי אומרים זאת לאחר תפילת ערבית. אבל גם אלו האומרים זאת לפני כן, כגון בשאמי, הם תוקעים ואומרים זאת לאחר השקיעה, אמנם לפני צאת הכוכבים, ויש המדקדקים להמתין עד שייצאו שלושה כוכבים, באופן שהיום ודאי נגמר. אבל לפי הבלדי, זה ממש בסוף.

ברצוני להביא בפניכם, את לשון דבריו של מהר"י ממרויש. מהרי"ץ הביא אותו בקיצור, אבל הוא מאריך שם יותר. רבי יעקב ממרויש, היה מבעלי התוספות, צדיק גדול שעשה תעניות וסיגופים. וכל הדברים שהוא הסתפק בהם, כל מיני שאלות על דברים שנידונו אז בראשונים, דברים שהיו לא ברורים, הוא היה שואל על כך שאלות מן השמים, והיה מקבל תשובה.

הוא כותב [בסימן פ"ד] כך, שאלתי על עניין, כי בכל שאר מקומות, תוקעין תשר"ת במוצאי יום הכפורים. ולא נאמר טעם בדבר, על מה. ויש מפרשים, כי הוא זכר ליובל, שנאמר 'תעבירו שופר בכל ארצכם'. וא"כ, היה ראוי לתקוע ביום, ולא בלילה. דהא ביום נאמר כתוב ביום הכיפורים. הוא טוען, כי אם זהו כנגד היובל, מובא טעם כזה בשם רב האיי גאון, אבל א"כ הדבר היה צריך להיות ביום כיפור ולא במוצאי כיפור. הרי בזמן שהיה היובל נוהג, לא תקעו במוצאי כיפור, אלא ביום עצמו, כפי

שנאמר ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם ויקרא כ"ה, ט'. הדבר יכול להיות, אפילו בבוקר.

א"כ הוא כותב, ושאלתי מה העניין, ואם צריך לתקוע, ואם הוא מנהג או אם הוא חובה.

תשמעו מה ענו לו מן השמים.

הנסתרות לי"י אלהינו. וביום הכיפורים, כל פנים מאירים, וכל עון נאלח. ובאותו יום, נחתמים הספרים בחותם המלך, והשטן על הר גבוה יעלה וירד, ועבר יומו ובטל קרבנו. ובמוצאי יום הכ"פ, סריסי המלך הגיעו, ויבהילו להביא אותו אל המלך, ולקחת הספרים הן למות הן לשרושי, הן לענש נכסין ולאסורין, ולהמתין עליהם עד אשר יראה אם ישו בו אותם הנדונים. האם אלו שנידונו לטוב, דהיינו שנפסק דינם לחיים, אלו הצדיקים, אולי הם יחזרו בהם. או ההיפך, או אם יתנחמו מן חטאתם, ויתקדש גזר דינם. דהיינו הרשעים שנחתמו למיתה, יש להם עדיין זמן לתקן, עד הושענא רבה. אולי האדם ישתנה. בכל אופן, השטן רואה כי עם ישראל בדר"כ נחתמו לחיים, ואזי השטן בוכה ומתמרמר, ופותח בלשון הרע. וצריך לתקוע אז תשר"ת, ורוח מלפניו יעבור. ע"י שאנחנו תוקעים בשופר, אנחנו מערבבים את השטן. והרוח הרעה הזאת תסתלק ותלך לה. כל כלי יוצר עליך לא יצלה, וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע, זאת נחלת עבדי י"י וצדקתם מאתי נאום י"י. וצריך אזי זרע קודש, לומר פסוק זה אחר התקיעה.

אם כן, מובן הקשר בין הדברים.

ומכאן למדנו גם-כן זהו טעם נפלא, מדוע במלה 'תקום', ישנה געיה באות תי"ו? מדוע המלה מלעיל? התשובה היא, שהדבר בא לרמוז, כי המדובר על השטן אשר בשמים

שימו לב, מהר"י ממרויש מביא את הלשון שכתוב אצל המן, ובמוצאי יוהכ"פ, סריסי המלך הגיעו, ויבהילו להביא אותו אל המלך, ולקחת הספרים וכו'. הכוונה היא אל השטן, אבל הוא משתמש בפסוקי מגילת אסתר, הכתובים על המן הרשע. והרי על המן נאמר, וְהָמָן נִדְחָף אֶל בֵּיתוֹ "אֲבִל" וַחֲפוּי רֹאשׁ [אסתר ו, י"ב]. הגמרא אומרת במסכת מגילה [דף י"ג ע"ב], ליכא דידע לישנא בישא כהמן. המן הרשע, הוא המומחה ביותר לדבר לשון הרע, זהו השטן בעולם הזה.

אדרבה, לכן צריך לומר בדוקא, 'לך אכול בשמחה לחמך', שיהיה ר"ת אב"ל, כיון שאנחנו רומזים אליו, 'לך אב"ל', בכדי לסלק אותו. הדבר הפלא ופלא. אמנם לגבי עצמנו, אנחנו אומרים, במלים עצמם, 'בשמחה אכול לחמך'. אבל בראשי תיבות, אנחנו רומזים זאת עליו. אחרי שהזכרנו אותו, רמזנו עליו, בפסוק 'וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי', אנחנו מסלקים ומגרשים אותו, ואומרים לו 'לך אב"ל וחפוי ראש'.

משא"כ בפיוט, אי אפשר לפרש כך, כיון ששם אנו מדברים עלינו. אנחנו אומרים להקב"ה, 'ותקרא משמך, לשארית אמונך', מן השמים תקרא לעם ישראל, שהם שארית נחלתך המאמינים בך. 'קיבלתי צומך, עמי ותחנוניך', קיבלתי ברצון את צום יום הכיפורים ואת תחנוניכם, 'לך בשמחה אכול לחמך'. בנ"ד, אי אפשר לומר 'אב"ל', כיון שאנחנו מדברים עלינו.

הערה מהקהל: גם ישנו הבדל, כי זהו פיוט ושם זה פסוק שלם.

תשובת מרן שליט"א: נכון, אבל כל סוף בית בפיוט שם מסתיים בפסוק. א"כ קשה, למה לשנות את לשון הפסוק? היה צריך לומר את הפסוק, כפי שהוא? אין שום סיבה לעשות זאת, אפילו מבחינת היתדות והתנועות, דהיינו לפי משקל הפיוט, יכולים היו לכתוב את הפסוק כפי

ממעל, אשר פותח עלינו את הלשון. לכן אומרים 'תקום', בגעיא באות תי"ו, לרמוז על כך שהמדובר הוא על מי שנמצא 'בשמים ממעל'.

מהר"י"ן כותב [בעץ חיים שם ע"ב] כך, יש שכתבו, לומר 'לך בשמחה אכול לחמך', כדי שלא יהיה אב"ל בראשי תיבות. ובמקומינו לא נהגו להקפיד.

מהר"ח בנבנשתי, בעל כנסת הגדולה [בסימן תרכ"ג] כותב, כי לא טוב עושים אלו האומרים 'לך אכול בשמחה לחמך'. אמנם, כך הוא לשון הפסוק, לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך [קהלת ט, ז]. אבל לדעתו, במוצאי כיפור, צריך לשנות זאת, כי זה לא סימן טוב לומר אז כך, כיון שזהו ר"ת אב"ל. לכן, יש להפוך את הפסוק, ולומר 'לך בשמחה אכול לחמך'. אבל מהר"י"ן אומר, כי במקומנו לא נהגו להקפיד. אומרים את הפסוק כפי שהוא, ולא משנים אותו.

מצד שני, ישנו פיוט שאומרים אותו בתפילת נעילה, 'עב קל ממרומך, תרכב ועננך. ותקרא משמך, לשארית אמוניך. קיבלתי צומך, עמי ותחנוניך. לך בשמחה אכול לחמך, ושתה בלב טוב יינך. לכאורה, מדוע מהר"י"ן לא שינה זאת כאן? למה הפכו את סדר הלשון? הרי מבחינת משקל הפיוט, אפשר להשאיר את המשפט כפי שהוא.

אפשר לומר, כי פיוט זה, מאחר שבא אלינו מסידורי הספרדים, וכך כתב מחבר הפיוט, לכן מהר"י"ן השאיר זאת כך. מהר"י"ן אומר, כי 'במקומנו לא נהגו להקפיד'. משמע, כביכול זהו אינו דבר רע. אפשר כך, ואפשר כך. לא נראה לו, שיש לעשות מזה עניין.

אולם לפי מה שאמרנו לעיל, חושבני כי טעם הדבר הוא הפלא ופלא.

שהוא. אלא שהיה כאן עניין בדוקא לשנות זאת, כי ישנו חשש לכך.

אמנם, מהרי"ץ לא התכווין לכך. לא הסברתי כעת את דעת מהרי"ץ עצמו. רק אמרתי, כי למהרי"ץ היתה סייעתא דשמיא, לכתוב נכון. אין זאת אלא סייעתא מן שמיא. מובן למי שיעיין, כי מהרי"ץ לא נחת לעניין זה. אבל מן השמים מכוונים את גדולי ישראל, לכוון לאמת. וכך הוא בדברים אחרים.

כפי שכתוב על מרן הבית יוסף, החת"ס אומר זאת וכן בעל התומים, כי ספר שלחן ערוך התחבר ברוח הקודש, וישנם הרבה דברים אשר מקשים על השו"ע, ולאחר העיון מתרצים אותם, ולאחר מכן רואים כי לפעמים הדבר אכן נרמז בלשון השו"ע. אומר החת"ס, וכן מחברים אחרים, כי השו"ע, לא התכוונו בעצמם לכך, אלא מן השמים נתנו להם לכתוב את המלים הנכונות, בכדי שתתורץ הקושיא. אבל הם, לפי גודל המלאכה שהיתה לפניהם, לא יכול להיות שהם עמדו על כל הקושיות והסתירות האלה, ולתרצם כך. אלא, זאת היתה סייעתא מן שמיא.

כעת נבאר, בעזרת ה' יתברך, מה הסיבה שאומרים פסוק זה שלש פעמים?

הרמב"ם כותב באגרת תימן, דבר יסודי מאד. חשבתי להקריא לכם את לשונו, כפי שדייקתי גם לפי הלשון הערבי. כיון שכל אחד מן המתרגמים, תירגם זאת בסגנון אחר. אולם השתדלתי לבדוק את המקור, איך כל דבר צריך להיות.

אבל אקצר בדברים כעת, כיון שבע"ה בדעתנו לעשות לאחר השיעור, את סדר ה"תפילה להפדת עצה", כיון שבעוה"ר, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע וירמיהו ל', ז'. דרך אגב, גם בשבת קודש, אמרנו את שירת הים בעמידה,

ובפתיחת ההיכל. וראוי לעשות כך גם במשך השבוע, על אף שאולי ישנם קצת אנשים הממהרים. ואם אין כ"כ זמן, לכל הפחות יש לומר את הפסוק תפל עליהם אימתה ופחד וגו' [שמות ט"ז, ט"ז] שלש פעמים. ומי שיכול, שיאמר בנוסף על כך פרקי תהלים אחרי התפילה. ואנחנו כאן בע"ה לאחר השיעור, נעשה הפדת עצה, בכדי שהקב"ה יגן עלינו מכל אויבינו הקמים עלינו, אבי"ר.

רק בקיצור אומר את הרעיון, ובהזדמנות אחרת אולי נרחיב בכך בל"נ. הרמב"ם מסביר את הפסוק 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח, וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע', כי ישנם שני סוגים באויבי ישראל. ישנם כאלה, הקמים עלינו בכוח הזרוע, וישנם כאלה הקמים עלינו בכוח הלשון. וז"ל, לא היה דור – ממתן תורה, אלא וכל מלך אֵלֶם ועקשן ועריץ ואָנָס, שלא יעשה מגמתו הראשונה והחשוב בעיניו לסתור את תורתנו. הוא מביא דוגמאות לכך, כגון עמלק, וסיסרא, וסנחריב. זהו סוג אחד. והסוג השני, הם יותר חכמים, כמו הארמיים (סורים), הפרסים, והיוונים, אשר לא נלחמו אתנו בכוח הזרוע, אלא בכוח הלשון. מתווכחים. חיברו ספרים, בכדי לבטל את הדת של עם ישראל כביכול.

על כך רומז הפסוק, 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח', דהיינו אלה שבאים עלינו עם נשק, בחרב ובהכרח. ואילו אלה אשר באים להתווכח אתנו בפה, 'וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע'.

גם האברבנאל [בישעיהו שם] מפרש זאת כך, אבל הוא לוקח זאת ליותר מאוחר, לדורות האחרונים. הוא כותב כך, לפי שהאומות היום הזה, בחלוף דתיהם מהם, יכריחו דתם, לא מויכות, שלא יחפצו בטענות. אבל יאמרו, שמי שיסתור דתם, יהרגוהו. ישנם אומות מאומות העולם, אשר אין אצלם ויכוחים. אם אתה

גם לפי זה, אפשר להבין, מדוע המלה 'תקום' היא מלעיל? כי הכוונה היא, שהם יותר מעולים ונעלים. כמובן כלפי הישמעאלים.

בעת מובן, מדוע אומרים פסוק 'כל כלי' שלש פעמים. אחד כנגד השטן, כפי שאמרנו מקודם. אחד כנגד הישמעאלים, ואחד כנגד הנצרים. לכן יפה שאומרים זאת שלש פעמים. הדבר ממש מכוון.

אפשר לומר כי בעצם כל פסוק, כולל שניים. 'כל כלי' כולל את עמלק וסיסרא, 'וכל לשון' כולל את הארמיים-הסורים, ואת הפרסים והיוונים, לפי הרמב"ם. והפסוק השני הוא כמו האברבנאל, שזה כולל את הישמעאלים ואת הנצרים. מלבד הפעם הראשונה, שזה חוזר כנגד השטן. אפשר אולי לפרש זאת בעוד כמה אופנים. אבל עכ"פ, מובנת הכפילות של שלש פעמים.

דברי מרן שליט"א נגד שיטת "12 הצעדים" שנכנסה בטעות בזמן האחרון לחלק מבתי שלומי אמוני ישראל, המיועדת להתמודדות בהפרעות נפשיות ולחצים וכו', הדברים הפסולים בשיטה זאת שמקורה מן הנצרות.

חשוב לדעת, כי בעוה"ר, ישנם אנשים שיש להם קצת בעיות נפשיות. הדור שלנו, הוא דור חלש. ישנם קשיים, והפרעות, ולחצים וכדו'. זאת כנראה בגלל, שהאמונה קצת נחלשה אצל האנשים היום. וגם ישנו לחץ, בגלל כל המכשירים, כל העולם גועש ורועש, שומעים ויודעים הרבה דברים, אין מנוחה לנפש, והאנשים נלחצים מבחינה נפשית. ומאחר והם נחלשו, הם מחפשים לכך כל מיני פתרונות. ישנן כל מיני שיטות היום, בכדי לתקן זאת.

אחד מן הדברים הוא, שיטת 12 הצעדים. אינני יודע, אם יש לי זמן רב, בכדי להרחיב עכשיו על הנושא הזה. אבל צריכים לדעת, לעת עתה באופן כללי, כי השיטה הזאת, מבוססת על

אומר ההיפך מאתנו, הורגים אותך. וזה עניין אומת ישמעאל. איתם, אין ויכוחים. לא משכנעים אף אחד. אם אתה לא רוצה, מוצאים אותך מיד להורג. שולפים חרבות וסכינים.

אבל הנצרים, שהם יותר חכמים מהם, הם מנסים לעשות איתנו ויכוחים. מי שיודע, ישנו ספר שלם בשם 'אוצר ויכוחים', וישנו את הויכוח של הרמב"ן וכו'. הם מנסים לשכנע. רק אם לא הולך להם דרך הלשון, אז הם הולכים ועושים אינקוויזיציה ומסעות צלב רח"ל. אבל לכתחילה, הם מנסים בפה. ומהם יעשו להכרחתה ויכוחים וטענות, והיקשים עיוניים. וזה עניין חכמי אדום, שנתייסדו בחכמת הדיבור. לכן אמר הנביא, כנגד שניהם, 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח' בדרך מלחמה, כמשפט בני ישמעאל.

הישמעאלים, יודעים רק לעשות מלחמות, לצחצח חרבות. אין להם שכל להתווכח. כבר הרמב"ם כותב עליהם [בהל' תשובה פרק ח' הל"ז], הערביים הטפשים האוילים השטופים בזמה.

גם הר"ר יוסף שמן זצ"ל כתב בדור שלפנינו, בקונטרס חיי התימנים, לפי זכרוני, כי בעוה"ר הקב"ה שם אותנו בין עם טיפש. זהו אחד מן הדברים הקשים שאנו סובלים בגלות, שאנחנו חיים תחת עם טיפש. אי אפשר לדבר איתם, הם לא מבינים, אין להם שכל. בעוה"ר אנחנו נאלצים להיות איתם, תחת שלטונם. עד יִשְׁקִיף וַיֵּרָא יְיָ מִשָּׁמַיִם [איכה ג', נ']. [עכשיו הראו לי שהדברים נדפסו בס' תולדות יהודי תימן מִפְּתַבְיָהם [דף 267] בזה"ל, אמרו רבותינו ז"ל, עשרה קבין טפשות ירדו לעולם, תשעה נטלו ישמעאל וכו'. וצריכים אנחנו לסבול כל טפשותם ועלילותם, ולקבלם בשתיקה ע"כ].

מסיים האברבנאל ואומר, 'וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע', בדרך הויכוח, כמשפט בני אדום.

הנצרות. לא ניכנס בדיוק, למה שזה אומר. אני מקוה, שלא תצטרכו לשמוע זאת. אבל לצערי, הדבר נכנס, לא רק בחוגים המזרחיסטים, אלא גם לחוגים החרדיים, ואפילו לרבנים ותלמידי חכמים. וישנם כאלה, שהם כביכול רוצים 'לגיייר' את השיטה, אז הם משנים אותה. וישנם כאלה, שהם כבר לא קוראים לה בשמה, אבל זאת אותה השיטה. הם אומרים שם אחר, בכדי לחפות. לבלבל את הציבור. הדבר נכנס, לכל מיני מכוני גמילה, ואפילו להדרכות של חתנים וכלות. דהיינו, לוקחים שיטות מאומות העולם, ומנסים לשווק זאת לציבור התורני, בעוה"ר.

דיברנו בזמנו [בשיעור מוצש"ק האזינו ה'תשע"ו], כי ישנם אשר שיבשו את המלה 'מינים', ופירשו אותה לפי העברית החדשה. וכדומה, עניינים נוספים. בשפה העברית, משתמשים במושגים, אשר לקוחים מן הגויים. זה לא רק שלוקחים מלים מן הגויים, מביאים ומכניסים אותם לשפה העברית. אלא אפילו רעיונות, ושיטות חיים, ודרכי התגברות על מדות, בסגנון של אומות העולם. ה' ירחם. נכנס למחנה קדשנו, לא רק מלים ומושגים, אלא דרך חיים ממש.

ישנם אנשים, או נשים, שהם במצוקות נפשיות רח"ל, ומשתמשים בשיטה הזאת, שהיא פסולה מעיקרא. שיטה זאת, נתייסדה לפני שמונים שנה בערך, ע"י שני גויים שהיו מכורים לאלכוהול. הפנו אותם לקבוצה של אוקספורד, של נצרים פרוטסטנטים, וחשבו שכך הם יצליחו להתגבר על כך, שהם היו מכורים לאלכוהול. היום בזמנינו, משתמשים בכך לכל מיני מצבים נפשיים, עם אנשים שיש להם הפרעות וקשיים.

שמעתי מאברך ת"ח יקר, שגר בעיר ירושלים עיקו"ת, כי הוא מכיר אנשים חרדים בשכונתו אשר התעסקו עם השיטה הזאת, טופלו על ידה, ואכן הדבר עזר להם, הם יצאו מן הבעיה שלהם, אבל הם נכנסו לבעיות אחרות. הם נחלשו מבחינה רוחנית, ירדו מאד בקיום

המצוות, מה שלפני כן הם היו מקפידים. הדבר אומר דרשני. זה מאד חמור.

אולם החשוב ביותר לדעת הוא, כי הדבר ממש אסור. הם גם משתמשים במלים, שהם כביכול 'מושגים תורניים'. אבל צריך לדעת, הרי בעצם, הנצרות נתייסדה על התורה. ממילא, אכן הם מדברים על מושגים אלו, ענוה, בטחון, וכדומה, אבל הכיוון והמהות היא בכלל שונה. השיטה שלהם אומרת, שהאדם אינו יכול לעמוד נגד נסיונות קשים. כביכול, אין לך כוח להתגבר. וזהו בעצם שורש הבעיה. כביכול, אם לא עמדת בנסיון, אם נכשלת, אפילו בעבירות חמורות, אתה לא אשם, כי לא יכולת להתגבר. זאת השיטה של-נצרים. הדבר מתחיל בכך, שלפי שיטתם, כך היה חטא אדם הראשון. מה שקראנו בפרשת השבוע. אנחנו אמנם לומדים זאת, אבל לצערנו, אנו נשארו בהבנה כמו ילדים. צריכים לדעת, כל העניין של חטא אדם הראשון, מה שהם אכלו מעץ הדעת, זהו דבר אשר הבנתו רחוקה מאתנו.

בכלל אין לנו הבנה נכונה, מה היה חטא אדם הראשון. וזהו דבר ידוע במפרשים, כי חטא אדם הראשון, הוא סוד מסודות התורה, ואין לנו בכלל מושג בכך. אלו דברים גבוהים, עמוק עמוק מי ימצאנו. אבל הנצרים, ינקו הרבה מן התורה. שהרי בעצם, כל התחלת ספרם, הוא מן היהדות.

מספרים סיפור יפה. הרי אצל האשכנזים, ביום פורים, אינם עושים את הסעודה כפי שאנחנו עושים, שאנו מתחילים את סעודת פורים מוקדם בבוקר. אלא הם מתחילים, בשעה 2 או 3 אחר הצהריים, וגומרים אותה בלילה. מספרים, כי גוי אחד, שאל את הג"ר יונתן אייבשיץ, תגיד לי, מה קרה אצלכם ביום פורים, שהדבר התהפך? בדרך כלל, בשאר הימים, אצל היהודים, היום הולך אחר הלילה. ואילו בפורים, אתם מתחילים ביום, וגומרים

שערי יצחק – השיעור השבועי

הרשב"ץ בפירושו על מסכת אבות, לועג כבר על האמונה שלהם, וכמה טעיות שנכנסו בספריהם. השמיטו זאת מן הדפוסים, אי אפשר היה לפרסם זאת בגלל הצנזורה, אבל בספר זָרֹן, הצבי והצדק (דף פ"ב) מובא שהוא כתב כך, וכבר ראינו באון גליון אשר הוא ביד הנצרים, כך הם קוראים, לספר 'ברית החדשה', 'אונגליון'. אבל אנחנו נוהגים לקרותו, 'עון גליון'. לרמוז כי בגלל עוה"ר אנחנו סובלים מכך. כי הם טועים במה שחולקים עלינו, שהאיש אשר קראוהו משיח החליף התורה וכו'. בסופו של דבר, אותו האיש, שר"י, נמסר ביד עם ישראל. הסנהדרין תלו אותו, כאשר הם ראו שהוא הסיר את הדת מהרבה אנשים בעם ישראל.

הנצרים חיפשו תירוץ לכך, הם התחכמו. לצערינו, הנצרים אינם שוטים גמורים, כמו הערבים. אצל הערבים, אם אתה אומר אחרת מהם, ישר הם הורגים אותך. אבל אצל הנצרים, הם מתווכחים, ומחפשים תירוצים לשאלות. לכן הם אמרו כך, אם הרגו את אותו האיש, יוצא שהוא לא מילא את שליחותו. כי הוא לא בא אלא להוציא נפשות הצדיקים מגיהנם שהיו בו, מפני חטאו של אדם הראשון. הבנתם? כל הצדיקים היו בגיהנם בגלל החטא של אדם הראשון, אפילו אבותינו הקדושים, רח"ל, לפי דעתם המשובשת, כולם היו בגיהנם, עד שבא המשוגע הזה, יש"ו הפסול הזה, והוציא אותם מן הגיהנם. הבל הבלים, הכל הבל.

אומר הרשב"ץ, והם סותרים את עצמם בזה, שהרי כתוב בספרם [לוקוס ט"ז, י"ט-כ"ו] כי יש"ו הנצרי ראה את אברהם אבינו קודם התליה בגן עדן, עם אותו עני שמו אלעזר וכו', הוא מאריך שם בכך. דהיינו, אתם בעצמכם אומרים, שהוא היה בגן עדן, אז איך אתם אומרים, שהוא הוציא אותנו מן הגיהנם? והתחכמו עוד לומר וכו', והם סותרים את עצמם וכו'. זהו דבר ידוע, שמעתי לפני שנים

בלילה, במוצאי פורים. הרי בכך אתם הולכים כמו הגויים? למה אתם מושכים את פורים עד הלילה?

ענה לו הרב, אותה הקושיא, יש לי גם עליכם, הנצרים. מדוע בחג המולד, אתם עושים כמו היהודים, מתחילים בלילה וגומרים ביום? אלא התשובה היא, כי אנחנו עושים את פורים, בגלל גוי. ואתם, עושים את חג המולד, בגלל יהודי... כלומר, אנחנו עושים את פורים, בגלל המן, לכן אנחנו עושים זאת כמו הגויים. וחג המולד הזה בגלל יש"ו הנצרי שר"י שהיה יהודי.

כך זה לפי שיטת האשכנזים. אבל כידוע, לפי המנהג שלנו, מתחילים את סעודת פורים מוקדם בבוקר. ולא כעת הזמן להאריך בכך.

בכל אופן, זהו הרעיון. צריכים לדעת, כי המושגים של נצרים, הם לקוחים מן התורה. מי ששומע או מכיר את תורת החסידות, היא בעצם יונקת מן הקבלה. חסידות וקבלה, הם דברים חופפים. החסידות היא קבלה, אבל בצורה יותר שטחית. הנצרים, לקחו את המושגים שלהם, מן התורה. ומי ששומע זאת, לפעמים הדברים נשמעים לו מוכרים, אבל זהו 'כרחוק מזרח ממערב'. הדמיון, הוא חיצוני. הם מעוותים את המושגים. זהו כמו 'קוף בפני אדם'.

שיטת 12 הצעדים, עושה רושם שהדבר תואם את תורת החסידות. אבל בעצם, כל שיטתם היא תמצית האמונה הנצרית. הרי האמונה שלהם היא, כי חטא אדם הראשון, זהו חטא שאין מנוס ממנו. אם האדם חוטא, זה לא הוא אשר חוטא, אלא המחלה שבו, ואי אפשר לתקן אותה. תשמעו את השיגעון שלהם. הם חושבים, כי יש"ו הנצרי, בא להוציא את כל הנפשות מגיהנם. דהיינו, עד שהוא לא בא לעולם, כולם היו בגיהנם. כך הם אומרים, רח"ל.

אינני יודע, כיצד אפשר לומר זאת? איזה שוטים שבעולם.

רבות גם ממי שעבר את זה ונוכח לבד מעצמו, שספריהם מלאים סתירות יסודיות.

בכל אופן, השיטה שלהם היא, לבוא ולהגיד, שהאדם אינו יכול להתגבר על יצריו, כי כך טבע הבריאה.

דבר זה, הוא נגד יסודות אמונתנו. כל אדם, יכול להתגבר. אין דבר כזה, אתה לא יכול. למשל, אם ישנה כאן עוגה עם קצפת, האדם אינו יכול להגיד, איני מסוגל שלא לאכול אותה. מה זה 'אינני מסוגל'? זה לא שאינך מסוגל, אלא אינך רוצה. אם תתגבר על היצר, אתה אכן לא תאכל.

אבל הם, בכדי להרגיע את האנשים, הם אומרים להם, לא, אתה אינך אשם. מה שעשית, זהו דבר נורמאלי וטבעי, כיון שלא יכולת להתגבר. והם חושבים, כי בכך הם ירפאו את האנשים.

השיטה הזאת, וכן שיטות אחרות הדומות לכך, הם בבחינת 'בל יראה ובל ימצא'. כמו כן, אי אפשר 'לגיייר' את השיטה הזאת. היו שניסו לשנות, בכמה דברים. ישנם רבנים, שניסו לקחת כמה דברים מן השיטה הזאת. אבל, זאת ממש כפירה. אין דבר כזה, להתייאש.

ברם מאידך, ישנם אנשים, שהם במצוקות נפשיות, והם כביכול אבודים. א"כ, הם אומרים לעצמם, טוב, מה נעשה? אין לנו ברירה.

אולם צריכים לדעת, ראשית, ישנן תשובות לכך, וכפי שנביא להלן. ובעיקר, ישנם ספרי מוסר, המועילים לכך. כמו כן כבר דיברנו בעבר על כך, כי הלימוד בספר הזוהר הק, יכול לשנות את האדם, לקדשו ולחזקו. וכן, אם האדם יתרחק מן הטומאה, כפי שדיברנו לעיל – בהתחלת השיעור – לגבי נטילת ידיים, בודאי שהדבר יעזור. לפעמים, האדם מושך על

עצמו טומאה. א"כ אדרבה, כאשר הוא מתרחק מכל הטומאות, ומתקרב לטהרה, לקדושה, ממילא הדבר מתקן את כל ה'מרעין' בישין. אין מושג כזה, 'אני לא יכול'.

הפסיכולוגיות הללו, והמדעים האלה, דברים בטלים. הם מציגים זאת, שכביכול זהו מדע מסויים, אבל הכל שקר.

לצערינו, בני תורה רבים, אפילו רבנים ורבניות, טעו הוטעו והטעו. וישנם כאלה, אשר שינו את השם, והסוו זאת. אולם, גם דבר זה לא יעזור. ואפילו אם הם יגידו, כי זה עפ"י התורה, ושכביכול יש להם הסכמות לכך, צריך לדעת, כי הם הטעו אלפים.

לכן, כל אחד צריך לבדוק בציציותיו. והקב"ה יזכנו, שלא נכלם ולא ניכשל לעולם ועד. צריך להיזהר מהתכנית הזאת. אסור לנו להזדקק, לתרבות של גויים. לצערינו, מביאים מבחוץ דברים רבים, כביכול זאת פסיכולוגיה, תורת הנפש. או דרכי הנהגה וכדו'. אבל צריכים לדעת, כל דבר שמקורו אינו מן התורה, אי אפשר לקבלו. ישנם אנשים, שהם כביכול בודקים זאת וכדו'.

ולצערינו, לפעמים תשמעו אנשים מתוך המחנה, בעיקר אצל חוזרים בתשובה, רבנים ורבניות, שהם מפרשים כל מיני מאמרי חז"ל, בצורה עקומה. בא להם בראש, כל מיני רעיונות מעוותים. כיון שהם בעצם ינקו זאת, מן שרשים פסולים, ממילא הם מפרשים את הדברים, בצורה שאיננה נכונה, רחמנא ליצלן.

הדברים הללו, יכולים ממש להחריב את העולם. בזמנינו ישנה מלחמה, קרבות קשים. מלחמת הטומאה בקדושה, ומנסים לטמא את הקדושה. א"כ, לא לקבל כל דבר בתמימות.

שערי יצחק – השיעור השבועי

להסבירם הרבה. בלי להרחיב, כי הם מים שאין להם סוף. רק בכדי לדעת, את המסקנות. איזה דברים נראה לי, שצריך לתקנם ולשנותם.

בפרשה שקראנו ובראשית ב', ז', וַיֵּצֵר אֱלֹהִים וגו'. כותב מהרי"ץ בחלק הדקדוק, וַיֵּצֵר מלעיל (מהר"י בשירי). הדבר בודאי נכון, למרות שהטעם הוא תלשא, המלה היא מלעיל.

כעת תראו בפסוק י"ט, וַיֵּצֵר אֱלֹהִים וגו'. האם ישנו הבדל ביניהם, בצורת הקריאה? המלה וַיֵּצֵר השנייה, היא מלעיל או מלרע?

הציבור עונה: זה היינו הך. תשובת מרן שליט"א: א"כ, מדוע מהרי"ץ לא כתב בפעם הראשונה, וכן חברתה, או וכן השנייה. בדרך כלל, כאשר ישנה סמיכות, מהרי"ץ כותב שזהו אותו הדבר. ואכן בפשטות, זה אותו הדבר.

דרך אגב, אני מתכווין להעיר את ההערות, לא לפי ה'תורה קדומה' הרגיל, אלא לפי 'תורה קדומה עם פירוש רש"י', כיון שהיא המהדורה האחרונה ביותר. לכן, אני מתייחס רק למהדורה הזאת. גם אינני מתחייב, להתייחס לכל פרט ופרט, אלא רק לדברים מסויימים.

יש נוהגים לקרוא את תיבת וַיֵּצֵר השנייה מלרע, והם אומרים שדברי מהרי"ץ קאי רק על הראשון. אינני יודע האם הדבר נכון או שלא, אבל הברור הוא, בכל אופן חושבני כך, כי בכל זאת צריך להיות הבדל ביניהם. כי המלה וַיֵּצֵר הראשונה, היא בשני יודי"ן, והמלה וַיֵּצֵר השנייה היא ביו"ד אחת. זה חירק מלא, וזה חירק חסר. א"כ, גם אם נעשה את השני מלעיל, אבל לא לעשותו יותר מדאי, אלא לקצר אותו.

אלה הקוראים זאת מלרע, כנראה הם סוברים, כי המלה וַיֵּצֵר השנייה, אינה מלשון יצירה

ומי שהדבר חשוב לו, אני יכול לתת שני מספרי טלפונים, של אלו המתעסקים בנושאים הללו. הדבר חשוב מאד. כי משהו אמר לי, אבל מה הם יעשו? הם מסכנים. אמרתי לו, ישנם דרכים חילופיות אחרות. הרב יצחק סגל - 054-8493272. וכן הרב יהודה גרינברג - 052-7179325.

"דקדוקי תורה" – הערות ותיקונים בענייני קריאת התורה לפי סדר פרשיות השבוע.

אולי נדבר עוד כמה דקות, בעניין מסויים נוסף, כי הדבר בבחינת 'מצוה עוברת'.

ברצוני לפתוח בלי נדר מדור חדש. דיברנו בשיעורים האחרונים, על "תיקוני תפילות", ועוד לא סיימנו בכך. אבל רציתי עוד לפתוח מדור, בשם "דקדוקי תורה". גם כאן לא נאריך, רק נאמר בקצרה את ההערות שישנם, לפי סדר פרשיות התורה.

בשם רחמן, נתחיל מבראשית.

ברוך ה', זכינו בדורנו, שהר"ר יואב פינחס הלוי יצ"ו, הדפיס את החומש 'תורה קדומה', בכמה מהדורות. וממהדורה למהדורה, הוא השתכלל ודייק יותר, יגע ומצא. אשריו ואשרי חלקו. וכמובן שאני ממליץ על הספרים שלו, יותר מכל ספר אחר שאני מכיר. הוא השתדל ופעל ועמל יותר מכולם, בכדי להגיע למסקנות בדרך הנכונה, עפ"י שיטת גאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א.

אבל בכל זאת, ישנם כמה דברים קטנים בודדים, שחושבני כי יש צורך להעיר עליהם. לכן אמרתי, בכדי שהדברים יהיו שמורים, אומר אותם בשיעור, ובעז"ה יתפרסמו ויודפסו. אבל ממש בקצרה. אינני רוצה להפוך את השיעור הזה, לשיעור דקדוק. אלא רק לומר את הדברים, בדרך כלל בתורת ידיעה, מבלי

ובריאה, אלה מלשון אסיפה, כמו יוצר גבי [עמוס ז', א']. ישנם המפרשים כך. או ישנם המפרשים, שזהו לשון רידוי וכיבוש. כך מביא רש"י בשם מדרש אגדה. מלשון פי תצור אל עיר [דברים כ', י"ט]. כנראה, לכן הם קוראים את המלה 'יוצר' השנייה, מלרע. אינני בטוח, שהם טועים. מסתמא יש להם על מה לסמוך. אבל בכל אופן, נוטה יותר, שזהו אכן מלעיל. אבל כיון שישנה כאן אות יו"ד אחת, זה שונה מהמלה 'יוצר הראשון'. הרי שם, ישנם שתי יודי"ן. בגמרא במס' ברכות [דף ס"א], ובשאר ספרי חז"ל, יש על כך הרבה דרשות, או שזה כנגד יצר הרע ויצר הטוב, שברא דו פרצופין וכו'.

לכן המסקנא, הראשון היא 'יוצר' מלעיל, ובהארכה רבה. ואילו השני, היא 'יוצר', בצורה יותר מהירה.

בפסוק ג' פסוק י"ח, המלים תַּצְמִיחַ לָךְ, כותב היפ"ה כי הקריאה בינונית, לא מלעיל ולא מלרע. בהרבה מקומות, הוא כותב כך. אבל, הדבר לא נראה לי, אא"כ ישנם שני טעמים. אבל כאשר זהו טעם וגעיא, יש לקרותה מלעיל. [ועיין הרחבה בנושא זה, בשיעור מוצש"ק שופטים ה'תש"ע]. הגעיא שישנה מתחת לאות ח"י"ת, במלה 'תצמיח', איננה טעם. אכן, כאשר ישנם שני טעמים, הדבר נכון, קריאתה לא מלעיל ולא מלרע. אבל בנ"ד, שזהו טעם וגעיא, קריאתה נשארת כדן מלעיל. הגעיא באות ח"י"ת, באה רק בכדי להפריד בין המלים. ישנם הרבה מלים כאלה, ועוד נפגוש זאת בהמשך בעזרת הי"ת.

כעת נעבור לפרשת נח. אשתדל בל"נ לדבר על הפרשיות הבאות, בכדי שיידעו לעתיד, לא על מה שכבר עבר. בפסוק הַתְּהַלֵּךְ נַח [בראשית ו', ט"ז], כותב היפ"ה כך, ה"א קמא געי, בכל התיגאן המדוייקות, והסכימו בזה בן אשר ובן נפתלי. ונהוג להוסיף ולהטעים גם ה"א בתרא, מחמת המקף והסגול שנתחלף מצירי, וכן

מוכרח מדברי מהרי"ן ביהושע סי' כ"ד וכו'. לפי דבריו, צריך לומר ה-תה-לך.

לא אאריך בכך, כיון שכבר דיברנו על כך באחד השיעורים בעבר [שיעור מוצש"ק נח ה'תשע"ד]. בכל אופן, לא נראה לי כי הדבר נכון, וגם אינני מכיר מנהג זה. ישנם שני מנהגים. אחרים אומרים 'התה-לך נח', ואנחנו אומרים 'ה-תהלך נח'. אבל משהו באמצע, אשר מצרף את שניהם, הדבר איננו מוכר, וגם לא נראה לי כלל. אדרבה, הגעיא הזאת באה לבטל את הגעיא השנייה. נידון דידן, אינו קשור לדברי מהרי"ן שם ביהושע, האם ישנה געיא בתיבה המוקפת. לכן, הקריאה הנכונה היא, 'ה-תהלך נח'. הגעיא השנייה, דהיינו אילו לא היתה כתובה הגעיא הראשונה, היא אינה באה לידי ביטוי.

דרך אגב, ת"ח אחד שאל אותי היום, לגבי הפסוק וּמָכַל הָחַי מְכַל בְּשָׂר וְגו' [בראשית ו', י"ט], האם נכון מ"ש היפ"ה, כי שני המימיון בגעיות בתיגאן של בניה. אמרתי לו, כי אכן הדבר נכון. בספרים המדוייקים, הדבר אכן כך, כי גם ר"י חאזי בתאג שלו עשה כן. כך צריך לקרוא. ויישר כוחו.

הערה נוספת, שגם עליה כבר דיברנו [בשיעור מוצש"ק בראשית ה'תש"ע]. אני רק אומר זאת, בכדי שנזכור זאת, ושיהיה מסודר הכל, דבר דבור על אָפְנִי. לגבי הפסוק וַיִּשְׁתַּחֲוּ מִן הַיָּם [בראשית ט', כ"א], היפ"ה כותב כאן, כי השו"א שבת"י נע, כאילו קורא וַיִּשְׁתַּחֲוּ. לפי דבריו, כך צריך לקרוא. אבל כבר דיברנו על כך בזמנו באריכות, כי הדבר אינו נראה לנו להלכה למעשה. אלא צ"ל כפי המקובל והנהוג, שהשו"א הוא נח.

צריכים לדעת, הדקדוקים שבתורה, אינם "סתם", אלא הכל ניתן למשה רבינו ע"ה בסיני, מפי הגבורה. לכן יש בכך חשיבות עצומה, לברר כל פרט על דיוקו. המקום ברוך הוא יזכנו, ועל מעשי רצונו יסייענו, אכ"י"ר.